

УДК 787.61: 376.3

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-3\(17\)-406-414](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-3(17)-406-414)

Сологуб Вікторія Даріївна кандидат педагогічних наук, доцент за наказом кафедри музичного та хореографічного мистецтва відокремленого підрозділу «Миколаївська філія, Київський національний університет культури і мистецтв», вул. Декабристів, 17, м. Миколаїв, 54001, тел.: (093) 763-70-80, <https://orcid.org/0000-0001-7346-7929>

Гриненко Світлана Миколаївна доктор філософії, старший викладач ОПШ «Музичне мистецтво», Миколаївський фаховий коледж культури і мистецтв, вул. Фалєєвська, 5, м. Миколаїв, 54020, тел.: (097) 219-42-75, <https://orcid.org/0000-0003-2591-0054>

ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТАМИ-ГІТАРИСТАМИ

Анотація. Підготовка студентів фаху «класична гітара» є результатом системної роботи, що здійснюється в закладах вищої освіти різних рівнів акредитації. Навчання за будь-якою спеціальністю напрямку 025-музичне мистецтво, передбачає набуття здобувачами ряду компетенцій, що потрібні для подальшої професійної діяльності. Серед дисциплін, які є обов'язковими для отримання відповідної кваліфікації, варто виділити «Педагогічну практику». Цей освітній компонент виступає своєрідним підсумком усіх попередніх етапів навчання здобувача освітнього рівня, адже саме можливість здійснювати подальшу педагогічну діяльність є не менш важливою, ніж виконавська справа. До того ж для деякого з музикантів пріоритетною формою є викладання, а не концертнування (сольне чи у складі колективу). Всі ці чинники обумовлюють необхідність ґрунтовного дослідження специфіки підготовки студентів до проведення педагогічної практики та оцінки результатів реалізації даної програми. Процес підготовки спеціалістів напрямку 025 музичне мистецтво пов'язаний з опануванням низки дисциплін, що забезпечують загальні компетенції, а також тих, які формують фахово-орієнтовані знання. Успішне проходження практики виступає запорукою отримання кваліфікації «викладач». Підготовка до тих програмних результатів, що необхідні здобувачам освіти, відбувається поступово. Адже для того, щоб проводити заняття з учнями, студент має ознайомитись з комплексом загальних музично-теоретичних дисциплін та практично-орієнтованими тощо. У ході викладацької практики студент має демонструвати знання сольфеджіо, гармонії, виконавської майстерності, навичок аранжування тощо. Дана дисципліна передбачає вміння адаптуватись

до обставин, швидко реагувати на зміни психологічного стану учня, надавати підтримку тощо. Педагогічна практика для студентів-гітаристів виступає засобом акумуляції знань про прийоми гри та способи звуковидобування, пошуком шляхів трансляції власного досвіду у прийнятній формі учням. Бажаним форматом для проведення практики є очна робота, під час якої відбувається взаємодія здобувача та його учня.

Ключові слова: педагогічна практика, здобувач освіти, гітара, прийоми гри, програмні результати.

Sologub Victoria Dariivna, PhD (Pedagogy), associate professor by order of the Department of Music and Choreographic Art of the Separated Subdivision «Mykolaiv Branch, Kyiv National University of Culture and Arts», 54001, м. Mykolaiv, Dekabrystiv str., 17, tel.: +38937637080, e-mail: victoriya12ds@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7346-7929>

Grynenko Svitlana Mykolaivna, Ph.D. (Music art), Senior teacher of EPP «Music Art», Mykolaiv Professional College of Culture and Arts, 54020, Mykolaiv, Faleevska str., 5, tel. +380972194275, e-mail: svitlanangm@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2591-0054>

ON THE QUESTION OF PEDAGOGICAL PRACTICE BY GUITAR STUDENTS

Abstract. The training of students in the field of "classical guitar" is the result of systematic work carried out in higher education institutions of various accreditation levels. Studying in any specialty of the direction 025-musical art involves students acquiring a number of competencies needed for further professional activity. Among the disciplines that are mandatory for obtaining the relevant qualification, it is worth highlighting "Pedagogical practice". This educational component acts as a kind of summary of all the previous stages of education of the educational level holder, because it is the opportunity to carry out further pedagogical activity that is no less important than executive work. In addition, for some of the musicians, the priority form is teaching, and not giving concerts (solo or as part of a team). All these factors determine the need for a thorough study of the specifics of preparing students for pedagogical practice and evaluating the results of the implementation of this program. The process of training specialists in the direction 025 musical art is associated with the mastery of a number of disciplines that provide general competencies, as well as those that form professionally oriented knowledge. Successful completion of practice is a guarantee of obtaining the "teacher" qualification. Preparation for those program results, which are necessary for education seekers, takes place gradually. After all, in order to conduct classes with students, a student must familiarize himself with a complex of

general musical-theoretical disciplines and practically-oriented ones, etc. In the course of teaching practice, the student must demonstrate knowledge of solfeggio, harmony, performing skills, arrangement skills, etc. This discipline involves the ability to adapt to circumstances, quickly react to changes in the student's psychological state, provide support, etc. Pedagogical practice for guitar students acts as a means of accumulating knowledge about playing techniques and methods of sound production, finding ways to transmit one's own experience in an acceptable form to students. The preferred format for conducting practice is face-to-face work, during which the student and his student interact.

Keywords: pedagogical practice, student of education, guitar, playing techniques, program results.

Постановка проблеми. Підготовка студентів фаху «класична гітара» є результатом системної роботи, що здійснюється в закладах вищої освіти різних рівнів акредитації. Навчання за будь-якою спеціальністю напрямку 025-музичне мистецтво, передбачає набуття здобувачами ряду компетенцій, що потрібні для подальшої професійної діяльності. Серед дисциплін, які є обов'язковими для отримання відповідної кваліфікації, варто виділити «Педагогічну практику». Цей освітній компонент виступає своєрідним підсумком усіх попередніх етапів навчання здобувача освітнього рівня, адже саме можливість здійснювати подальшу педагогічну діяльність є не менш важливою, ніж виконавська справа. До того ж для деякого з музикантів пріоритетною формою є викладання, а не концертування (сольне чи у складі колективу). Всі ці чинники обумовлюють необхідність ґрунтовного дослідження специфіки підготовки студентів до проведення педагогічної практики та оцінки результатів реалізації даної програми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пропозиції щодо організації навчання з дисципліни «Виробнича (педагогічна) практика» для студентів вищих музичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації висвітлюються в розробках вітчизняних авторів, зокрема у методичних рекомендаціях О. Колубаєва [1]. Автор зазначає завдання щодо самостійної роботи та окреслює специфіку практичних занять для здобувачів музичних закладів за всіма спеціальностями. Наголошується, що уроки в сучасних умовах втрачають ознаки традиційних, які панували раніше. Натомість «урок музичного мистецтва – це урок-образ, будівничими якого виступають учитель і учень» [1]. В навчальному посібнику, укладеному І. Матвієнко [2], приділено увагу різним питанням теорії та методики музичного виховання дітей дошкільного віку. Заслужують на увагу розробки, що стосуються інноваційних технологій у сфері музичної освіти, віковим особливостям дітей, діагностуванню рівня музичного розвитку. Результати, представлені у посібнику, мають насамперед цінність для роботи з дошкільним віком та опануванням загальних знань про музичне мистецтво, не враховуючи

методику навчання гри на струнно-щипкових інструментах. В програмі Н. Соболь виокремлено вимоги, які висуваються до здобувачів магістерського (другого) рівня при проходженні педагогічної практики. Практиканти повинні мати глибоке, усвідомлене розуміння завдань музично-педагогічної практики у школі, вміти самостійно підбирати музичний матеріал для уроків [4]. В наукових публікаціях В. Сологуб [5, 6] окреслено досвід підготовки здобувачів спеціальності «Інструментально-оркестрове мистецтво». При роботі з учнями важлива роль відводиться музичному репертуару, який має бути підібраний у відповідності з програмою, тематикою, віковими особливостями тощо. Для студентів практикантів будуть корисними збірники, що містять твори, які можуть використовуватись під час практики [7]. Також буде доречним звернутись до посібників, де описано етапи опанування гри на гітарі [8] чи окреслюються принципи звуковидобування на класичній гітарі [9]. Подібні навчально-методичні матеріали допоможуть досягнути, яким чином викладати основи гри на музичному інструменті та у якій послідовності це робити.

Мета дослідження - розкрити особливості підготовки до проходження педагогічної практики здобувачами освіти спеціальності 025 «музичне мистецтво» спеціалізації «Інструментально-оркестрове мистецтво» по класу гітари.

Дана мета реалізується у наступних завданнях дослідження:

- Розкрити задачі, що постають при опануванні дисципліни «Педагогічна практика»;
- Визначити специфіку проходження педагогічної практики здобувачами освіти спеціальності 025 «музичне мистецтво» спеціалізації «Інструментально-оркестрове мистецтво»;
- Окреслити важливість впровадження інклюзивної освіти;
- Охарактеризувати поточні проблеми, що виникають у сучасному освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Для проведення даного дослідження було використано загальнотеоретичні методи, як аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукової та навчально-методичної літератури щодо специфіки організації педагогічної практики студентами спеціальності 025 «музичне мистецтво».

Дослідження здійснюється на основі результатів, отриманих у процесі підготовки здобувачів освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво» рівня фахового молодшого бакалавра за освітньо-професійною програмою «Музичне мистецтво» за напрямом Інструментальне мистецтво (гітара) Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв та 025 «Музичне мистецтво» рівня бакалавра за освітньо-професійною програмою «Інструментально-оркестрове мистецтво» (гітара) Відокремленого підрозділу

Миколаївської філії КНУКІМ. Метод аналізу задіяний задля виокремлення основних аспектів проведення педагогічної практики та кореляції даного освітнього компоненту з методикою викладання фахових дисциплін. Впровадження у розробці методів синтезу та узагальнення дозволяє систематизувати результати теоретичних напрацювань різних вітчизняних авторів та виокремити ключові аспекти, на які потрібно звертати увагу при реалізації практики здобувачів освіти. Порівняльний метод застосовується з метою виявлення відмінностей у впровадженні педагогічної практики на різних фахових рівнях.

Процес підготовки спеціалістів напрямку 025 музичне мистецтво пов'язаний з опануванням низки дисциплін, що забезпечують загальні компетенції, а також тих, які формують фахово-орієнтовані знання. Проведення педагогічної (виробничої) практики належить саме до обов'язкових компонентів освітньо-професійних програм здобувачів рівня освіти «молодший бакалавр» та «бакалавр» за спеціальністю «Інструментальне мистецтво» (гітара) та «Інструментально-оркестрове мистецтво» (гітара). Як і при навчанні за іншими музичними спеціальностями, успішне проходження практики виступає запорукою отримання кваліфікації «викладач». Підготовка до тих програмних результатів, що необхідні здобувачам освіти, відбувається поступово. Адже для того, щоб проводити заняття з учнями, студент має ознайомитись з комплексом загальних музично-теоретичних дисциплін («Сольфеджіо», «Історія музики», «Гармонія») та практично-орієнтованими («Фах», «Ансамбль») тощо. Дані дисципліни у музикантів істотним чином відрізняються, адже потребують спеціальних знань, що надають студентам високий рівень освіченості як виконавцю. Водночас, задля проведення педагогічної практики здобувач має опанувати такі дисципліни, як «Психологія», «Педагогіка», «Методика викладання» тощо. Вони забезпечують ознайомлення з основними формами роботи з учнями, існуючими дидактичними методами, в тому числі й засобами психологічної взаємодії з дітьми.

Підготовка студентів-гітаристів до проведення педагогічної практики, пов'язана з набуттям знань про їх інструмент, можливостями його налаштування, відмінності у його конструкціях та їх впливу на виконавський процес. Необхідним є ознайомлення з актуальними прийомами гри на гітарі, їх естетико-виразовими аспектами [6]. Все це тісно взаємопов'язане з високим рівнем виконавської майстерності самого музиканта. Водночас, важливим є не лише знання студентом всіх аспектів виконавства на гітарі, а й його спроможність пояснювати учню у доступній формі ключові завдання та цілі, які постають перед музикантом. Задля досягнення цієї мети здобувач має продумати можливі варіанти пояснення виконавських задач для учнів різного віку. Наприклад, для пояснення потреби дотримуватись метру, ритму, інтонаційної точності.

Якщо мова йде про виконавців молодшого шкільного віку, то доречною буде презентація завдань у ігровій театралізованій формі. Саме таким чином можна подати учневі зміст виконуваного репертуару, пояснити за допомогою яскравих художніх образів шляхи досягнення потрібної динаміки, артикуляції тощо. До прикладу, при виконанні творів на іспанську тематику, які були створені провідними композиторами ХХ століття, доречним буде скласти розповідь про країну, її звичаї, музику та поширені інструменти тощо. Вже маючи уявлення про дану культуру, можна скласти разом із учнем казку, де головні герої будуть змальовуватись за допомогою музики.

При оцінюванні результатів роботи здобувача освіти потрібно брати до уваги такі критерії – як загальна спрямованість студента на навчальний процес, що проявляються у старанності та відповідальності. Також оцінці підлягають рівень технічного розвитку гри студента, особливостей інтерпретації ним репертуару, прагнення до зростання тощо. Частково в якості критерія успішності опанування здобувачем дисципліни «Педагогічна практика» може виступати виконавський рівень учня, з яким він працює над концертною програмою. Зокрема доречно оцінювати рівень взаємодії студента та учня, досягнення продуктивної комунікації щодо музичної програми. Водночас, оцінка роботи здобувача освіти спеціальності 025 «музичне мистецтво» не може бути визначена виключно за тим звуковим образом творів, які учень-гітарист представляє на академічному концерті, заліку чи конкурсних формах. Адже додається чинник індивідуальних якостей учня, який внаслідок суб'єктивних обставин може виконати твір або всю концертну програму не у повній відповідності з поставленими студентом задачами.

При проведенні педагогічної практики здобувач має зорієнтувати учня при виборі репертуару, допомогти обрати твори, які будуть відповідати програмі ДШМ та ДМШ, індивідуальним уподобанням учня, його технічним можливостям. Доречним буде орієнтувати його на виконання оригінальних гітарних творів закордонних та українських композиторів, які б розвивали певну техніку гри, прийоми звуковидобування. У разі зацікавленості учня у творі, написаному для іншого виконавського складу, студент за допомогою викладача-консультанта може допомогти створити його гітарну адаптацію. Таке завдання буде стимулювати розвиток творчої активності здобувача освіти, поглибленню його знань щодо аранжування творів тощо. «Студенти мають застосовувати теоретичні знання про технічні та виразні можливості різних інструментів, про специфіку різних музичних стилів та техніки композиції в історичній ретроспективі, визначати зміст та форму музичних творів на основі компаративного зіставлення з творами минулого» [6, С. 204]. Задля створення подібних аранжувань доречно використовувати спеціальне комп'ютерне устаткування та програмне забезпечення, що дозволить не лише записати нотний текст, а й мати можливість відтворити основні інтонаційні та ритмічні показники.

Не менш важливим чинником є формування умов, при яких будуть враховуватись вимоги до впровадження інклюзивної освіти. Здобувачі освіти спеціальності «Музичне мистецтво» можуть мати певні особливості індивідуального розвитку, причому як студенти, так й учні, з якими вони проходять дисципліну «Педагогічна практика». К.п.н. В. Сологуб у своїй педагогічній діяльності у стінах ВП МФ КНУКіМ мала досвід роботи зі здобувачами спеціалізації «Інструментально-оркестрове мистецтво» по класу гітари, що, незважаючи на вади зору змогли у повній мірі опанувати освітньо-професійну програму та реалізувати себе як високопрофесійні виконавці та викладачі [5]. Робота з дітьми з особливими потребами вимагатиме залучення додаткової уваги викладача та студента-практиканта, проте може успішно впроваджуватись за умови налаштованості усіх учасників взаємодії на кооперацію.

Сучасний освітній процес в сфері музичної освіти, потребує перегляду, з огляду на ті обставини, в яких він здійснюється. Пандемія Covid-19 унаочнила можливість організації навчання із залученням дистанційних технологій. Велику результативність воно мало, насамперед, при опануванні теоретичних дисциплін. Для проведення практичних, в тому числі індивідуальних занять більш доречною є все-таки робота в аудиторії. Особливо це стосується проведення педагогічної практики здобувачами освіти, адже робота з дітьми потребує концентрації уваги останніх та швидкого реагування на найменші зміни у поведінці (зниження уваги та інтересу, втомленості від заняття тощо). В умовах повномасштабної війни, яка триває наразі в Україні, актуалізувалась проблема поєднання, за можливості, аудиторної роботи та навчання із застосуванням технологій асинхронної взаємодії, враховуючи відсутність стабільного електропостачання, доступу до мережі Інтернет та необхідності перебувати в укриттях. Отже, здобувачі освіти при проходженні педагогічної практики мають обирати ті підходи, що будуть надавати гарних результатів та водночас не наражати учасників навчального процесу на небезпеку.

Підготовка фахівців спеціальності 025 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Інструментально-оркестрове мистецтво» (гітара) наразі потребує впровадження зусиль з боку усіх учасників навчального процесу. Здобувачі освіти мають проявляти такі характеристики, як адаптивність, комунікабельність, толерантність та креативність, бути спроможними здійснювати критичний аналіз власної роботи та учнівської. Організація безперервного та результативного навчання можлива за умови створення об'єктивних (безпекових тощо) та суб'єктивних (мотивації, зацікавленості учасників) умов, в яких буде надаватись підтримка здобувача. Якщо для студентів закладів вищої освіти різних рівнів акредитації навчання може здійснюватися із залученням дистанційних технологій, то проведення педагогічної практики більш ефективно за умови безпосередньої аудиторної роботи.

Висновки. Підготовка до проходження педагогічної практики – одного з основних освітніх компонентів підготовки фахівців спеціальності 025 «Музичне мистецтво» виступає результатом опанування здобувачем освіти різних фахових та загальних дисциплін. У ході викладацької практики студент має демонструвати знання сольфеджіо, гармонії, виконавської майстерності, навичок аранжування тощо. Дана дисципліна передбачає вміння адаптуватись до обставин, швидко реагувати на зміни психологічного стану учня, надавати підтримку тощо. Педагогічна практика для студентів-гітаристів виступає засобом акумуляції знань про прийоми гри та способи звуковидобування, пошуком шляхів трансляції власного досвіду у прийнятній формі учням. Бажаним форматом для проведення практики є очна робота, під час якої відбувається взаємодія здобувача та його учня.

Література:

1. Колубаєв О. Методичні рекомендації щодо організації навчання, самостійної роботи та практичних модулів з дисципліни «Виробнича (педагогічна) практика» для студентів вищих музичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації. Івано-Франківськ, 2017. 61 с.
2. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.
3. Слятіна І.О., Шевченко Ю.А. Теорія і практика музично-виконавської діяльності (гітарне музикування). Навчально-методичний посібник. Херсон, 2014. 226 с.
4. Соболев Н. В. Робоча програма з професійної педагогічної практики для магістрантів за спеціальністю 8.02020401 «Музичне мистецтво», 2015 р. 36 с.
5. Сологуб В. Особливості впровадження інклюзивної освіти в закладах вищої мистецької освіти України. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 2019. Вип. 1-2. С. 78-84.
6. Сологуб В.Д. Методика викладання фахових дисциплін за ОПП «Інструментально-оркестрове мистецтво». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2021. Вип. 81. С. 201-204.
7. Філіпчук Н., Філіпчук С. Акомпануємо на гітарі (на допомогу студенту-практиканту). Репертуарний посібник. Хмельницький: ХГПА, 2017. 32 с.
8. Шевченко Ю.О. Шість струн. Початковий курс гри на гітарі. Харків: НК, 2016. 24 с.
9. Taylor J. Toneproduction on classical guitar. London: Musical News Services Ltd, 1978. 80 p.

References:

1. Kolubaiev, O. (2017). *Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii navchannia, samostiinoi roboty ta praktychnykh moduliv z dystsypliny «Vyrobnycha (pedahohichna) praktyka» dlia studentiv vyshchyykh muzychnykh navchalnykh zakladiv III–IV rivniv akredytatsii* [Methodical recommendations on the organization of training, independent work and practical modules in the discipline "Industrial (pedagogical) practice" for students of higher music educational institutions of III-IV accreditation levels]. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
2. Matviienko, S. I. (2017). *Teoriia ta metodyka muzychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku: navch. posib* [Theory and methods of musical education of preschool children: teaching. Manual]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, [in Ukrainian].
3. Sliatina, I.O., Shevchenko, Yu.A. (2014). *Teoriia i praktyka muzychno-vykonavskoi diialnosti (hitarne muzykuvannia). Navchalno-metodychnyi posibnyk* [Theory and practice of music performance (guitar music making). Educational and methodological manual]. Kherson [in Ukrainian].

4. Sobol, N. V. (2015). *Robocha prohrama z profesiinoi pedahohichnoi praktyky dlia mahistrantiv za spetsialnistiu 8.02020401 «Muzychne mystetstvo»* [Work program on professional pedagogical practice for master's students in specialty 8.02020401 "Music art"] [in Ukrainian].
5. Solohub, V. (2019). *Osoblyvosti vprovadzhennia inkliuzyvnoi osvity v zakladakh vyshchoi mystetskoï osvity Ukrainy* [Peculiarities of implementation of inclusive education in institutions of higher art education of Ukraine]. *Pedahohichni protsesy: teoriia i praktyka - Pedagogical process: theory and practice*, 1-2, 78-84 [in Ukrainian].
6. Solohub, V.D. (2021). *Metodyka vykladannia fakhovykh dystsyplin za OPP «Instrumentalno-orkestrove mystetstvo»* [Methodology of teaching professional disciplines under the EPP "Instrumental and Orchestral Art"]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy - Scientific journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University. Series 5 Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives* , 81, 201-204 [in Ukrainian].
7. Filipchuk, N., Filipchuk, S. (2017). *Akompanuiemo na hitari (na dopomohu studentu-praktykantu). Repertuarnyi posibnyk* [Accompaniment on the guitar (to help a trainee student). Repertory guide]. Khmelnytskyi: KhHPA [in Ukrainian].
8. Shevchenko, Yu.O. (2016). *Shist strun. Pochatkovyi kurs hry na hitari* [Six strings. Beginner guitar course]. Kharkiv: NK, 2016. 24 s [in Ukrainian].
9. Taylor, J. (1978). *Toneproduction on classical guitar*. London: Musical News Services Ltd [in English].